

Døve og fremmedsprogsundervisningen

Esther Gamborg

Lærer ved almen voksenundervisning
VUC Vest (engelsk og tysk).

På VUC Vest, der har undervisningsafdelinger i Albertslund og Høje Taastrup, har vi siden 1992 optaget døve og hørehæmmede kursister (herefter sammenfattende benævnt: døve). I den forbindelse fik vi i september 1994 etableret særlige computernetværk, der indgår som et nødvendigt kommunikationsmedium i fremmedsprogsundervisningen for disse kursister.

Denne artikel handler om 1½ års teknologiske erfaringer, om de pædagogiske muligheder og begrænsninger - og om drømmen om mere tekno-grej.

Generelt følger de døve undervisningen sammen med de hørende kursister, idet en tegnsprogstolk oversætter fra dansk til tegnsprog og omvendt stemmetolker kursisternes tegnsprog til klassen og læreren. Nogle døve kan

tale dansk (der fungerer som andet-sprog for dem), men stort set foregår al kommunikation gennem tegnsprogstolken. I fremmedsprogsundervisningen, hvor det rent lydlige jo er en væsentlig del af stoffet, vil en sådan kommunikation imidlertid være absurd. Det vil i så fald være tegnsprogstolkens sprogfærdighed, der testes og udvikles - og ikke den døves.

Mange vil måske fundere over, om det for den døve egentlig er relevant at lære kommunikation på andre sprog. De er jo så „heldige“ at beherske tegnsproget.

Men her er det vigtigt at understrege, at tegnsprogene er forskellige fra land til land, og at de døve generelt ikke forstår hinandens tegnsprog uden tolk. Desuden er tegnsprog rent visuelle

sprog, uden forbindelse med det pågældende lands tale- og skriftsprog.

I fremmedsprogsundervisningen tilegner de døve sig som alle andre et læse- og skrivesprog, og ved at inddrage computernetværk bliver der mulighed for også at træne „tale“færdighed, d.v. s. føre egentlige samtaler (formidlet på skrift). Via telekommunikation og Internet kan den døve, ovenikøbet på lige fod med hørende, kommunikere på fremmedsproget.

Efter to år med eneundervisning af døve (lærer og kursist ved samme maskine) fik vi som nævnt etableret vores første netværkslokale. Her blev der indrettet to arbejdspladser: den ene halvdel med tavle, overhead og arbejdsborde, den anden med computere i netværk (5 kursistcomputere, 1 lærercomputer), printer og tavle.

På computerne er der indlagt tre programtyper: almindelige sprogprogrammer (*Calis*, *Grammaengelsk/Grammatysk* m.fl.), tekstbehandlingsprogrammet *Word Perfect* (WP) og et såkaldt *Chatter*-program. Både WP og *Chatter* kører i netværk, men på forskellig måde.

I WP-programmet er der flere muligheder: Læreren kan rundsende sin egen skærm, dvs. kommunikere ud til kursisterne, men ikke modtage retur. Arbejder kursisterne individuelt med tekst- eller grammatikopgaver, kan læreren (omtrent som i sproglaboratoriet) hente en kursistskærm ind og kommunikere med den pågældende; denne skærm kan rundsendes som „input“ til de øvrige på holdet, der altså kan

„overhøre“ samtalen, men stadig ikke deltage. Til gengæld kan de taste sig ud af rundsendingen for at arbejde videre på egen skærm - eller for at få fred til andre sysler!

Som det fremgår har WP-netværket sine begrænsninger. Det er ikke et egentligt netværk, og der gik da heller ikke mange uger efter premieren, før lærernes rådvildhed og utilfredshed resulterede i installering af samtaleprogrammet *Chatter*.

Chatter-programmet kan sammenlignes med et telefonmøde på skærm. Alle kan aflæse skærmen, og alle kan uhindret tage ordet. Man skriver i en skrivebjælke nederst på skærmen, taster sluttegnen + , og ved tryk på 'enter' eller ved fuld linie bliver teksten efterhånden synlig for alle. Ventetiden her går ofte ud over koncentrationen, samtalen smuldrer, eller den bliver helt kaotisk, hvis nogen kommer til at „sige“ noget, så replikkerne bryder ind i hinanden. Der kræves selvsagt både tålmodighed og en vis portion selvdisciplin for at få denne maskinsnak til at fungere godt.

De to netværkstyper supplerer hinanden. WP-programmet er velegnet til differentieret undervisning. Det har den fordel, at man kan bevæge sig rundt på skærmen og også tilbage til foregående sider. Der kan indskydes rettelser og spørgsmål, og samtale på fremmedsproget kan foregå uden pauser eller abrupte indskud fra andre maskiner. Men det er primært et tovejs-system. *Chatter*-programmet muliggør en tilnærmelse til den almindelige klas-

sekommunikation med tekstgennemgang og diskussion (og almindelig samtale på dansk), og da skærmteksten her forsvinder ud i den blå luft, medmindre man løbende taster 'print screen', er det nemmere at opleve kommunikationen som talt sprog og abstrahere fra de stavefejl, der jo normalt ikke er „synlige“ i en samtale.

Ved mundtlig eksamen er det selvfølgelig vigtigt, at lærer og censor netop er i stand til se skærmteksten som talesprog og ikke forfalder til en vurdering ud fra skriftsprogets normer. Hvad de mundtlige discipliner angår, søges der om forskellige former for dispensation: oplæsningen bortfalder, oversættelse, referat og samtale foregår på computer, og eksaminationstiden forlænges.

På VUC Vest har vi i dag tre netværk til undervisning af 2 sproghold på AVU-niveau (*Almen VoksenUddannelse*) og 5 hold på HF-niveau. Gruppen af „computer-sproglærere“ er vokset, og erfaringsudvekslingen er livlig. Vi ønsker os et netværk med fælles storskærm (som man har det på skolen for døve i Aalborg), og det ville være spændende at få kontakt til udlandet med henblik på telekommunikation.

Med tilstrækkelige ressourcer (timer) ville det være oplagt at få nedfældet en specifik grammatikgennemgang for døve på en serie disketter, med den mulighed det giver for en gennemtænkt grafisk præsentation, klar til rundsending i WP-programmet - og ikke mindst til genbrug. Det aktuelle „grammatikdokument“ ville kunne fungere som en slags åben brødtekst for gennemgang og diskussion på holdet. Og endelig ville vi med en maskine (og tid) til tekstning af videofilm få mulighed for at inddrage film i undervisningen.

Maskinerne kan meget, men som der står i en publikation om døves verden: *„det er svært for døve at lære dansk, fordi de aldrig har hørt sproget i alle dets betyninger, nuancer og dobbeltydninger. Derfor er dansk et dødt sprog ...“* - og det samme gælder selvfølgelig også fremmedsprog.

Der kommer teknologien til kort.

Litteratur

Kofod-Olsen, Ulla i samarbejde med Niels Holst: *Døv! Kbh. : Danske Døves Landsforbund, 1989. 23 s.*